

Resmî Gazete'nin Bize Anlattıkları

Akkuyu Nükleer Enerji Santrali dosyamızın belkemiği olan birincil kaynağımız 12 Mayıs 2010'da imzalanıp 6 Ekim 2010'da Resmî Gazete'de yayımlanan bu "Milletler Arası Andlaşma"dır. Bu metin, Akkuyu'yu "Yap-Sahip Ol-İşlet" (Build-Own-Operate - BOO) modeliyle kurmaktadır. Akkuyu Nükleer A.Ş. (Proje Şirketi) santralin ve ürettiği elektriğin sahibi; başlangıçta %100 Rus sermayesi ile kurulmuştur ve Rus tarafının payı hiçbir zaman %51'in altına inmeyecektir. Yani santral fiziksel olarak Türkiye'dedir, ama mülkiyet ve kontrol kalıcı olarak Rus tarafındadır.

- **Mülkiyet ve Kontrol Rus Tarafında (Madde 5, 13):** Proje Şirketi Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına göre kurulan bir anonim şirkettir ama Rus payı asla %51 altına inemez; azınlık hisselerin dağıtımını bile tarafların rızasına bağlıdır. Üstelik Projeye ilişkin tüm fikri mülkiyet hakları Rosatom'a aittir; Proje Şirketi bu hakları yalnızca lisansla kullanabilmektedir. "Teknoloji kazanacağız" diye umutlanırken teknolojinin mülkiyetinin transfer edilemediğini fark edememişizdir.
- **Kamusal Kaynak Bedelsiz Devrediliyor (Madde 7):** EÜAŞ'a ait olan saha, mevcut lisansı ve altyapısıyla birlikte, söküm sürecinin sonuna kadar Proje Şirketi'ne bedelsiz tahsis edilmiştir, ilaveten gereken devlet arazisi de bedelsiz verilmiştir. Kamu arazisi on yıllarca karşılıksız biçimde yabancı bir şirkete bırakılmıştır. Üretilen elektrik sisteme iletecek enerji nakil hatlarının yapımı ise Türkiye'nin yükümlüğüdür.
- **Alım Garantisi (Madde 10):** TETAŞ, 1. ve 2. ünitelerde üretilen elektriğin %70'ini, 3. ve 4. ünitelerde %30'unu, ticari işletmeye alınmadan itibaren 15 yıl boyunca, KDV hariç 12,35 ABD senti/kWh ağırlıklı ortalama fiyattan almayı garanti etmektedir; tavan fiyat ise 15,33 senttir. Fiyat dolar cinsinden bağlandığı için kur riski tümüyle tüketicidedir, Hazine'dedir. Bu madde önemli bir ayrıntıyı daha içermektedir: birim fiyata eskalasyon uygulanmasa da, anlaşma sonrası Türk mevzuatındaki değişikliklerden doğan maliyet artışları TETAŞ'a yansıtılacaktır. Yani düzenleme değişikliğinin faturası bile alıcı kamu kurumuna kesilecektir.*
- **Geç Gelen Kâr Payı Onun da Birazı (Madde 5):** Türkiye'nin net kârın %20'sini alması ise ancak ESA bittikten — yani her ünitenin ticari işletmeye girmesinden en erken 15 yıl sonra — başlamaktadır. "Ortak olacağız" vaadi, en iyi ihtimalle 15 yıl ertelenmiş ve üstelik mülkiyet değil yalnızca kârın beşte biridir.
- **Atık ve Söküm Fonu Şaşırtıcı Derecede Küçük (Madde 10.9, 12):** Kullanılmış yakıt ve radyoaktif atık yönetimi için kWh başına 0,15 sent, işletmeden çıkarma (söküm) için ayrıca 0,15 sent ayrıldığı görülmektedir. Bu rakamların on yıllara yayılan atık ve söküm maliyetini karşılamaya yeterliliği başlı başına sorgulanmalıdır.
- Bir de yakıtın akıbeti sanıldığı kadar net değildir: Rus menşeli kullanılmış yakıt, ancak taraflarca mutabık kalınabilecek ayrı bir anlaşmayla Rusya'da yeniden işlenebilecek — yani "atık zaten Rusya'ya gidiyor" iddiası anlaşmada garanti değildir, koşullu ve ayrı bir anlaşmaya havale edilmiş durumdadır.
- **Nükleer Silah Tartışması İçin Belirleyici Madde (Madde 15):** Anlaşma kapsamındaki nükleer maddeler ve teknoloji, nükleer silah veya başka nükleer patlayıcı imalatında ya da herhangi bir askeri amaçla kullanılamamaktadır. Türkiye topraklarında uranyum %20'nin üzerinde zenginleştirilememekte, önceden yazılı onay olmadan plütonyum ayrıştırmak için yeniden işleme yapılamamakta ve tümü UAEA güvenlik denetimlerine tabi tutulmaktadır. Yani "nükleer santralımız olursa nükleer silahımız da olur" beklentileri bu anlaşmanın kendisiyle hukuken kapatılmış durumdadır.
- **Egemenlik ve Denetim Meselesi (Madde 8, 17, 18):** Uyuşmazlıklar altı ay içinde çözülemezse Lahey'de tahkim kuruluna götürülecek ve metnin yorumunda İngilizce nüsha esas alınacaktır. Türkiye Cumhuriyeti toprağındaki bir santrale dair anlaşmazlıklar uluslararası tahkime taşınacaktır. Ayrıca anlaşma santralin sökümü tamamlanana kadar geçerlidir ve fesih halinde bile mülkiyet, vergi, atık, silah-yayılma, tahkim gibi maddelerdeki yükümlülükler değiştirilememektedir.
- Not: Yakıt çevrimi ve yerli yakıt üretim tesisi kurulması bu anlaşmanın dışında, ayrı ve ileri tarihli bir anlaşmaya bırakılmıştır, yani zaman zaman duyulan "yerli ve milli nükleer yakıt" da bu metnin garantisi altında değildir. (Madde 3)

* Anlaşmada alıcı taraf olarak TETAŞ yazmaktadır; ama TETAŞ 2018'de EÜAŞ'a devredilmiş, dolayısıyla bugün alım garantisi yükümlülüğü fiilen EÜAŞ'tadır.